

Schengenský systém

*„Prostor svobody, bezpečnosti a
práva“*

IVETA ROHOVÁ

28.11.2019

Vznik

14.6.1985 Schengenská dohoda („Schengen I“)

19.6.1990 Schengenská prováděcí úmluva („Schengen II“)

Implementace 1995 (1997 ad.)

- odstranění fyzických překážek volnému pohybu zboží, služeb a ek.činných osob jako nutný doplněk budování společného trhu

Řešení mimo dosah práva ES (EU) !!!



Další vývoj

1993 – Maastrichtská smlouva

- Pilířová struktura – zavedeny mimoekonomické oblasti spolupráce
- Třetí pilíř (mezivládní) – spolupráce v oblasti justice a vnitra

1999 – Amsterodamská smlouva

- Začlenění „schengenského acquis“
- 1. pilíř – přistěhovalectví, kontrola hranic, azyl, civilní justiční spolupráce
- 3. pilíř – zůstává soudní spolupráce v trestních věcech, policejní spolupráce
- nové, kvalitativně odlišné prameny právní úpravy

Lisabonská smlouva (2009)

- Zrušení pilířové struktury – hlava V SFEU: „Prostor svobody, bezpečnosti a práva“
- Závaznost Listiny základních práv EU

Právní základ, vymezení

Hlava V SFEU – čl. 67 až 89 SFEU

„Unie vytváří prostor svobody, bezpečnosti a práva při respektování základních lidských práv a různých právních systémů a tradic členských států“ (čl. 67/1 SFEU)

Prostor:

- **svobody**: volný pohyb osob uvnitř prostoru, bez hraničních kontrol, účinná kontrola vnějších hranic, utváření společné migrační, vízové a azylové politiky
- **bezpečnosti**: zajištění vysoké míry ochrany osob uvnitř tohoto prostoru cestou policejní spolupráce a spolupráce v oblasti trestního práva a soudnictví
- **práva**: justiční spolupráce v civilních otázkách (pravidla soudní příslušnosti, uznávání soudních rozhodnutí, rozhodné právo pro soukromoprávní vztahy s MP) = Evropské mezinárodní právo soukromé

Protokol o postavení Dánska, Protokol o postavení GB, Irska

Územní působnost SchP

Schengenský prostor \neq území ČS EU !

ČS EU – (GB, IR, CY, RU, BG, HR) + státy ESVO = 26 evr. států

- GB, IRL – podpis 1999/2000 – ovšem pouze částečně ...
- CY, RU, BG, CH – odklad účinnosti (původně 2016, odloženo)
- Norsko, Island (2001), Švýcarsko (2008), Lichtenštejnsko (2011)
- evropské „mikrostáty“
- ČR – účinnost 21.12.2007

Prostor svobody

- vnitřní aspekt:

- souvislost s institutem občanství EU
- svoboda pohybu a pobytu občanů EU na území kteréhokoli ČS bez nutné návaznosti na ekonomickou aktivitu
- Zrušení hraničních kontrol na vnitřních hranicích, i pro občany 3. zemí
- Možnost mimořádného a dočasného obnovení HK
- minimální podmínky pro pobyt občanů EU na území jiného ČS

- vnější aspekt:

- účinná kontrola vnějších hranic (kontroly dvojího stupně – občané/cizinci; FRONTEX)
- společná vízová a migrační politika
- Slabiny?

Schengenský hraniční kodex

Nařízení č. 2016/399 ze dne 9. 3. 2016

- Zásady: **žádná opatření na ochranu vnitřních hranic** – ve vztahu ke všem osobám překračujícím vnitřní hranice (čl. 22 nařízení)
- zrušení systematických kontrol osob na vnitřních hranicích, namátkové kontroly ve vnitrozemí
- vnitřní hranice lze překračovat kdekoli a kdykoli
- Stanovení pravidel, kterými se řídí **ochrana vnějších hranic**
 - vnější hranice lze překračovat pouze v místě hraničních přechodů v době jejich provozu (čl. 5 nařízení)
 - ČS jsou povinny zavést účinné sankce za porušení této povinnosti (účinné, přiměřené, ale dostatečně odrazující)
 - „Dvojitá kontrola“ – 1. ověření totožnosti osoby a pravosti dokladu (u občanů EU to tímto končí);
 - 2. důkladná kontrola cizinců – důkladné prověření dokladů, důvodů a předpokládané doby trvání pobytu



Výjimky – ostraha hranic

Vnitřní hranice

- **Výjimečné a dočasné znovuzavedení hraniční kontrol** (čl. 25 an. nařízení)
- Existence závažné hrozby pro veřejný pořádek či vnitřní bezpečnost některého ČS
- Ostraha celých hranic nebo jen urč. úseků
- v rozsahu a po dobu nezbytně nutnou, zásadně max. na dobu 30 dnů
- Předvídané okolnosti
- Výjimečné prodloužení, vždy však opět max. o 30 dní
- Notifikační povinnost (ostatním ČS, Komisi)

Vnější hranice

- Hraniční kontroly na vnějších hranicích mohou být v důsledku mimořádných a nepředvídaných okolností zmírněny (nadměrně dlouhá čekací doba (= stále se jedná o provoz přes hraniční přechody, ne mimo ně).

Možnost odepření vstupu

1. Vstup na území členských států se **odepře státnímu příslušníkovi třetí země**, který nesplňuje všechny podmínky vstupu.

Tím není dotčeno uplatnění zvláštních ustanovení týkajících se práva na azyl a mezinárodní ochrany.

2. Vstup lze odepřít pouze na základě zdůvodněného rozhodnutí, které uvádí přesné důvody odepření – to je napadnutelné soudně.

FRONTEX

- **Evropská agentura pro řízení operativní spolupráce na vnějších hranicích členských států**
- nejedná se o zvláštní unijní policejní orgán s pravomocemi hraniční stráže – pouze koordinace
- x **nařízení č. 2016/1624**
 - o Zřizuje **Evropskou pohraniční a pobřežní stráž** (nový Frontex)
 - o Nově dvě složky: 1. původní Frontex jako agenturu, 2. nově jej tvoří také orgány pohraniční stráže všech členských států
 - o Stráž má k dispozici fond 1500 odborníků v pohotovostních jednotkách, které mohou být vyslané na krizové místo do 5 dní (tzv. **rezervní tým pro rychlé nasazení**)
 - o Vlastní zásahová technika (např. lodě, vrtulníky)
 - o ČR dodává do tohoto týmu 20 osob.

Úkoly nového Frontexu

- přispívat k účinné ochraně hranic včetně aktivit pro odhalování přeshraniční trestné činnosti,
- poskytovat účinnou technickou a operativní pomoc zúčastněným hraničním členským zemím prostřednictvím společných operací a zásahů rychlé reakce a rovněž pomoc na podporu pátracích a záchranných operací zaměřených na osoby v tísni na moři,
- organizovat, koordinovat a provádět návratové operace

Efektivní **pomoc Stráže pohraničním orgánům postiženého státu**, který situaci sám nemůže zvládnout (tzv. zásah rychlé reakce na hranicích). Zřizování hotspotů a v rychlejším třídění migrantů na ty, kteří mají šanci na základě žádosti získat azyl a na ostatní, kteří zjevně statut uprchlíka nesplňují a mohou být navraceni

Pobyt (občanů EU) na území EU

- **směrnice č. 2004/38** – tzv. pobytová směrnice (konsolidující předpis)
- stanovení podmínek pro legální pobyt na území hostitelského členského státu **občanům EU a jejich rodinným příslušníkům**
- v návaznosti na délku pobytu:
 - Krátkodobý – do 3 měs.
 - Dlouhodobý – nad 3 měs.
 - Trvalý – možnost požádat po 5 letech nepřetržitého pobytu

Podmínky:

- 1. platný doklad totožnosti
- 2. dostatečné finanční zdroje
- 3. zdravotní pojištění (i rodinní příslušníci)
- ev. registrace („pobytová karta“ – povolení k pobytu rodinných příslušníků – cizinců)

Rodinní příslušníci občanů EU (občané třetí země)

- „rodinný příslušník občana EU“ – **čl. 2 odst. 2 pobytové směrnice**

(sami o sobě žádných zvláštních výhod na základě unijního práva nepožívají)

- pokud doprovázejí či následují občana EU na území jiného ČS

- akcesorická práva (sami všechny podmínky splňovat nemusejí)

- platný doklad totožnosti (pas) + vízum/ pobytová karta

- účast na zdravotním pojištění

Případ SDEU *C-200/02 Catherine Zhu a Man L. Chen*

Možnosti omezení pobytu občanů EU

- zásada zákazu diskriminace na základě státní příslušnosti mezi občany EU
- nevpuštění na území; vyhoštění jako krajní varianta v nejzávažnějších případech (čl. 28 směrnice)

Důvody omezení vstupu/ pobytu:

- Ohrožení **veřejné bezpečnosti, veřejného pořádku, zdraví vlastních obyvatel**
- Jedná se o přímou, dostatečně závažnou hrozbu, odůvodněnou osobním chováním (či stavem) jednotlivce – občana EU
- Z důvodu ochrana zdraví obyvatel – pouze nemoci s epidemickým potenciálem dle def. WHO , jiné za podmínky národního zacházení
- Požadavek přiměřenosti
 - Volba formy sankce
 - Délka trvání

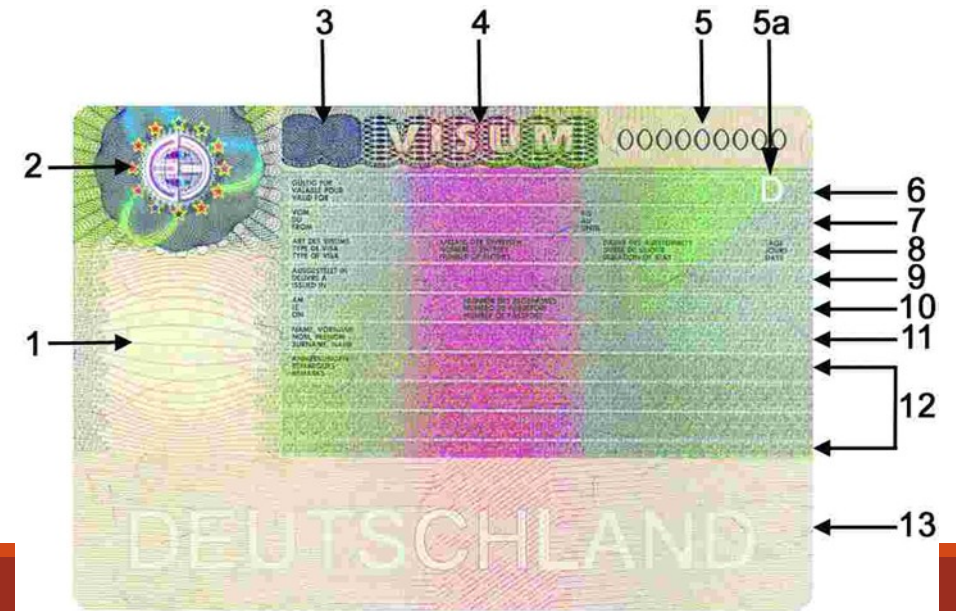
Společná vízová politika

Nařízení 810/2009 – jednotný právní dokument pro krátkodobá „schengenská“ víza

- Tzv. vízový kodex EU
 - pobyt do 90 dnů
 - víza pro pobyt nad 90 dnů: kompetence členských států
 - stanoví podmínky a postupy pro udělení víz (rozhodnutí do 15 dnů, lze žádat o přezkum)
 - Přílohy: jednotné formuláře pro podání žádosti, oznámení o zamítnutí, seznam potřebných dokladů

Seznam třetích zemí s vízovou povinností: **nař. 539/2001**

Jednotný formát víza: **nařízení 1683/95**



Schengenské vízum (jednotné) - krátkodobé

Podle **nařízení 810/2009** udělují konzulární orgány členských států tzv. schengenská víza = krátkodobá víza zásadně **platná pro celý schengenský prostor**, tedy většinou opravňující k pobytu na nejvýše 90 dnů v rozmezí 180 dnů.

Zvláštní případy: územní působnost víza omezená jen na některé státy.

Schengenské vízum je **jednotné** jak z formálního hlediska, tak i pokud jde o řízení o jeho udělení.

Poplatek za jeho udělení činí 60 EUR (35 pro nezletilé děti).

Podmínky, které musí žadatel o vízum splňovat

- mj. dostatek finančních prostředků a zdravotní pojištění